

Usuwanie skutków nawałnicy z 2017 r. w lasach niepaństwowych

Lasy „prywatne” powstały głównie z powojennych nasadzeń na mało żyznych, nieprzydatnych rolniczo gruntach

Nawałnica z 11 sierpnia 2017 r. nie oszczędziła lasów potocznie nazywanych „niepaństwowymi”. Łączna powierzchnia drzewostanów całkowicie uszkodzonych, kwalifikujących je do ponownego odnowienia wyniosła, w zasięgu terytorialnym Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, blisko 3,2 tys. ha. Przypomnijmy, że konieczność odnowienia powierzchni pohuraganowych, będących w zarządzie Lasów Państwowych, dotyczy ponad 18 tys. ha gruntów leśnych.

■ TEKST I ZDJĘCIA: **Waldemar Wencel**

Zgodnie z zapisem Art. 5 Ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 roku, nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa (prywatne, gminne, kościelne, spółdzielcze należące do spółek) sprawuje, w formie zadań z zakresu administracji rządowej, **starosta, który** może to czynić przez własną administrację lub powierzyć nadzór, na zasadzie porozumienia, nadleśniczemu, przekazując nadleśnictwom środki na jego realizację.

Nadzór polega na możliwości władczego ingerowania (wydawanie decyzji nakazujących) w działalność podmiotu nadzorowanego. Ma jednak charakter wyłącznie przedmiotowy, gdyż nie odnosi się bezpośrednio ani do

właściciela, ani do samego obszaru leśnego, a jedynie do działań (zabiegów gospodarczych), które należy podjąć na danym gruncie leśnym. Ich niepodjęcie przez właściciela może skutkować zastosowaniem administracyjnych kar pieniężnych. Prowadzonemu nadzorowi, równolegle, towarzyszy rola pomocnicza w formie prowadzenia doradztwa fachowego, m.in. poprzez sporządzanie projektów odnawianych powierzchni, pomoc w organizacji sprzedaży drewna, monitoring zagrożeń, a także produkcję (przez nadleśnictwa) i odpłatne udostępnianie kwalifikowanego materiału sadzeniowego. Ponadto, zgodnie z Ustawą, Lasy Państwowe w ramach kosztów własnych inicjują, koordynują i prowa-

dzą okresową ocenę stanu lasów oraz zasobów leśnych, sporządzając okresowe wielkoobszarowe inwentaryzacje i aktualizując dane na ten temat, przez zamieszczenie informacji w Banku Danych o Lasach. Wykonują także w zagrożonych drzewostanach, na swój koszt, zabiegi zwalczające i ochronne.

Wielkość zniszczeń w lasach niepaństwowych

Nadzór nad lasami niepaństwowymi na obszarze najsilniej dotkniętym skutkami huraganu z sierpnia 2017 r. (9 nadleśnictw tzw. „klęskowych” w granicach terytorialnego zasięgu RDLP w Toruniu), sprawują starostowie: gnieźnieński, żniński, mogileński, nakielski, sępoleń-

ski, tucholski i chojnicki. Spośród wymienionych, starostowie nakielski i sępoleński nie powierzyli nadzoru miejscowym nadleśniczym. Łączna powierzchnia zniszczonych przez nawałnicę lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa wyniosła blisko 3,2 tys. ha, z czego w nadzorze powierzonym Lasom Państwowym jest 2,68 tys. ha, a bezpośrednio w nadzorze dwóch ww. starostw 0,5 tys. ha zniszczonych drzewostanów. Największy rozmiar zniszczeń miał miejsce w Borach Tucholskich, odpowiednio w lasach nadzorowanych przez nadleśnictwa: Przymuszewo – 1008 ha, Rytyel – 600 ha, Czernik – 451 ha (tab. nr 1). Były to głównie drzewostany III i IV klasy wieku (41-80 lat), pochodzące z zalesień gruntów rolnych po II wojnie światowej.

Pomoc dla właścicieli zdewastowanych lasów

Uprzątnięcie szkód po nawałnicy przez prywatnych właścicieli lasów, którzy głównie są rolnikami, rozpoczęło się od własnych zagrod. Huragan wraz z ulewnym deszczem, a przy tym łańcuchy i wywracające drzewa, głównie z zadrzewień, spowodowały uszkodzenia wielu budynków mieszkalnych i gospodarczych. Oszacowano, że w województwie kujawsko-pomorskim uszkodzeniu uległo ponad 4,2 tys. domostw (10 tys. różnych budynków). Ich mieszkańcy likwidowali zagrożenia i wykonywali prace zabezpieczające oraz porządkowe we własnym zakresie, z pomocą sąsiadów, wielokrotnie korzystali także z pomocy straży pożarnej, dysponującej specjalistycznym sprzętem oraz materiałami pozwalającymi na doraźne zabezpieczenie budynków i budowli. Niebagatelną pomoc wnieśli także wolontariusze, przybyli niemal z całego kraju.

Porządkowanie lasów prywatnych, podobnie jak w lasach będących własnością Skarbu Państwa, rozpoczęło się od udrażniania dróg dojazdowych, uprzątnięcia linii energetycznych i miejsc stwarzających największe zagrożenie. Wstępnie oszacowano także, na ile było to możliwe, rozmiar szkód w drzewostanach, który okazał się dla wielu osób szokujący, kiedy stwierdzali, że „leży” cały las będący ich własnością. Konkluzja była jednoznaczna – bardzo wielu właścicieli zakomunikowało, że nie będzie miało ani sił, ani środków, by uprzątnąć, a później przywrócić las.

W dniu 19 sierpnia 2017 r. w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Chojnicach odbyło się nadzwyczajne spotkanie lokalnych władz administracyjnych i samorządo-

Pan Marian Trzebiatowski, właściciel lasów z Wysokiej Zaborskiej i Paweł Mikołajczyk, specjalista SL ds. lasów niepaństwowych w Nadleśnictwie Przymuszewo podczas omawiania projektu uprawy

Pan Andrzej Kołatka, właściciel lasów z Czapplewic opowiada jak własnymi siłami uprzątnął powierzchnie po nawałnicy, a obecnie je odnawia

Pan Wojciech Sarnowski, właściciel lasów z Mrowińca (z tyłu w zielonej kurtce) pod nadzorem Szymona Polerowicza, specjalisty SL ds. lasów niepaństwowych w Nadleśnictwie Wozniowa, zlecił wykonawstwo odnowień zakładowi usług leśnych

wych oraz leśników i strażaków z premier Beatą Szydło, dyrektorem generalnym LP Konradem Tomaszewskim, ministrami, wojewodami i służbami ratunkowymi, którego celem było wypracowanie kierunków i sposobów jak najszybszej likwidacji skutków nawałnicy. Na spotkaniu dyrektor generalny zadeklarował przeznaczenie 35 mln zł z funduszu leśnego na uprzątnięcie lasów prywatnych z wywrotów, złomów w stopniu umożliwiającym przystąpienie do odnawiania powierzchni. Dyrektor uzasadnił podjęcie takiej decyzji uprawnieniem Lasów Państwowych do wspomagania administracji publicznej, w tej sytuacji, w celu likwidacji zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz zagrożenia pożarowego. W konsekwencji tej deklaracji wydana została Decyzja nr 217/2017 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie wykorzystania środków, związanych z funduszem leśnym, na łagodzenie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz zagrożenia pożarowego od zdewastowanych lasów w posiadaniu osób fizycznych. Na tej podstawie Dyrektor RDLP w Toruniu wydał Decyzję nr 97/2017, z dnia 9 października 2017 r. w sprawie ustalenia stawek wynagrodzenia za uporządkowanie powierzchni leśnych, należnych posiadaczom lasów niepaństwowych w ramach „kształtowania bezpieczeń-

Tab. 1. Powierzchnia uprzątniętych zrębów sanitarnych oraz kwota wypłaconych dotacji z funduszu leśnego w latach 2018-2020

Lp.	Nadleśnictwo	Powierzchnia (ha)	Kwota wypłacona z Funduszu Leśnego (zł)
1.	Bydgoszcz	0,97	5 820
2.	Czersk	469,89	2 701 110
3.	Gołębki	149,4	865 790
4.	Przymuszewo	1007,36	5 736 480
5.	Różanna	68,84	399 580
6.	Runowo	106,03	597 070
7.	Rytel	456,43	2 650 730
8.	Solec Kujawski	1,65	9 900
9.	Szubin	248,54	1 393 610
10.	Tuchola	194,55	1 121 020
11.	Zamrzenica	192,54	1 050 734
12.	Żołędowo	46,77	252 560
13.	Lutówko	10,18	57 690
14.	Woziwoda	154,14	897 050
	RAZEM	3107,29	17 739 144

stwa publicznego”. Decyzja ta uregulowała procedurę ubiegania się o środki z funduszu leśnego i wprowadziła następujące stawki za uporządkowanie zniszczonych drzewostanów: 4 tys. zł/ ha w I kl. wieku, 5 tys. zł/ ha w II kl. wieku i 6 tys. zł/ ha w III i starszych klasach wie-

ku. Przekazywanie środków pieniężnych odbywać się miało przez właściwych miejscowo starostów, którzy podpisali z nadleśniczymi stosowne porozumienia w sprawie pośredniczenia w wypłacie dotacji. Zadaniem nadleśnictw było odbieranie i poświadczanie wykonania

Leszek Pultyn, zastępca nadleśniczego (z lewej) oraz Jan Romanowski, specjalista SL ds. lasów niepaństwowych w Nadleśnictwie Czersk podczas kontroli stwierdzili bardzo dobrą udatność tegorocznych odnowień

prac uprzątających przez właścicieli lasów, pod względem jakościowym i ilościowym (powierzchnia zredukowana) w terenie i ustalanie w ten sposób kwot dotacji. W związku ze złożonymi wnioskami o przyznanie dotacji na uprzątanie zniszczonego lasu, w latach 2018 – 2020, wypłacono prywatnym właścicielom z funduszu leśnego kwotę blisko 17,74 mln zł (tab. nr 2). Średnia kwota za uprzątanie 1 ha zdewastowanych przez nawałnicę drzewostanów wyniosła 5709 zł.

Drugim narzędziem przeznaczonym do udzielenia pomocy materialnej właścicielom zniszczonych lasów była możliwość uzyskania środków pieniężnych, jako dotacji z budżetu państwa, poprzez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). W tym celu Rada Ministrów wydała Rozporządzenie z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań ARiMR. Na podstawie znowelizowanego rozporządzenia Agencja uzyskała możliwość udzielania pomocy finansowej „na realizację innych zadań wynikających z polityki państwa w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych i przetwórstwa produktów rolnych producentowi rolnemu, który poniósł szkody w uprawach rolnych, lasach lub w budynkach służących do prowadzenia przez niego działalności rolniczej, spowodowane wystąpieniem w sierpniu 2017 r. huraganu, deszczu nawalnego lub gradu”.

Wnioski o dotację do właściwych miejscowo Agencji można było składać do 30 września 2017 r., a wysokość pomocy finansowej na „odtworzenie lasu” o jaką można się było ubiegać wynosiła 2 tys. zł na 1 ha (powierzchnia zredukowana) zniszczonych drzewostanów. Dotacja była wypłacana na podstawie decyzji kierownika powiatowego Agencji. Także w ten obszar pomocy zostali włączeni leśnicy. Decyzją nr 230 z dnia 6 września 2017 r. dyrektor generalny Lasów Państwowych nałożył na nadleśniczych, za pośrednictwem dyrektorów regionalnych LP, obowiązek pomocy wojewodom, którzy zwrócą się z prośbą o potwierdzenie zgodności oświadczenia producenta rolnego (jeden wymagany dokument do wyliczenia kwoty) z rzeczywistą wielkością uszkodzeń (zredukowana powierzchnia uszkodzeń). Jedyną placówką ARiMR, która w imieniu wojewody skorzystała z tej możliwości było Powiatowe Biuro ARiMR w Tucholi, które siłami nadleśnictw: Tuchola oraz Woziwoda. Zweryfikowano odpowied-

nie: 192 i 178 wniosków. Autor artykułu nie dotarł do informacji o łącznej ilości producentów rolnych, którzy skorzystali z tej formy pomocy finansowej na odnowienie powierzchni po nawałnicy z 2017 r. i jaka kwota została na ten cel przekazana.

Proces uprzątania powierzchni

Na wieść o wielkości uszkodzeń drzewostanów, a tym samym rozmiarze prac przy pozyskaniu drewna, do nadleśnictw kłeskowych, już w pierwszych dniach po nawałnicy, zaczęły napływać bardzo licznie deklaracje od firm dysponujących harwesterami oraz nowoczesnymi maszynami do zrywki drewna. Oferty płynęły nie tylko z Polski, ale także z krajów ościennych: Niemiec, Czech, Słowacji, Białorusi, krajów bałtyckich – Litwy, Łotwy, Estonii. Choć na początku organizacji uprzątania wydawało się to niemożliwe, podaż usług przewyższyła możliwości skorzystania z nich przez nadleśnictwa. Podobnie do rynku usług zareagował rynek drzewny. Chęć zakupu drewna natychmiast zadeklarowali odbiorcy niemal z całego świata – Niemiec, Austrii, Malezji, Chin, Argentyny. Ponieważ priorytetem dla kierownictwa Lasów Państwowych było sprostanie zapotrzebowaniu na drewno ze strony firm działających na polskim rynku, oczy zagranicznych nabywców skierowały się na surowiec z lasów prywatnych.

Splot zdarzeń – nadwyżka świadczących usługi pozyskania i zrywki drewna, nadspodziewany popyt na drewno kłeskowe, perspektywa otrzymania dotacji z funduszu leśnego, sprawiły, że prywatni właściciele zdewastowanych lasów rozpoczęli sprawne uprzątanie powalonych drzew niemal równoległe z Lasami Państwowymi. W zależności od powierzchni zdewastowanych lasów oraz własnych możliwości technicznych i organizacyjnych, uprzątanie realizowano samodzielnie lub korzystając z usług wyspecjalizowanych firm. Te ostatnie bardzo często łączyły pozyskanie z nabywaniem drewna i organizacją jego wywozu.

Informacje o tym, jak dana firma pracuje, jej wiarygodności, rzetelności, cen jakie oferuje za pozyskany surowiec, form i terminów rozliczania się itp., rozchodziły się głównie „pocztą pantoflową”. Właściciele lasów, którzy znali się trochę na gospodarce leśnej, a w Bo- raczu Tucholskich takich nie brakowało, w szczególności potrafiący oszacować wartość posiadanego surowca, twardej negocjowali ceny lub „wyrabiali” we własnym zakresie cenniejsze drew-

no albo nakazywali wykonywanie tego firmom, a dopiero resztę zbywali hurtowo, „jak leci”.

Przypomnijmy, że legalizacja drewna w lasach niepaństwowych polega na określaniu masy w rozróżnieniu na drewno „stosowe” i mierzone w „pojedynczych sztukach”- wielkowymiarowe, bez rozróżnienia na sortymenty i klasy jakości według norm jakie obowiązują w LP. W tej sytuacji, w ramach podobnej ceny, sprzedawany był surowiec o bardzo różnicowanej jakości. Jeżeli właściciele nie zdążyli oszacować drewna „na pniu”, przed wejściem na powierzchnię maszyn i wydać dyspozycji jak ma wyglądać manipulacja, usługodawcy cięli surowiec według własnej koncepcji, według priorytetu najwyższych korzyści dla siebie. Ponieważ tempo prac było niezwykle wysokie, w szczególności w wykonaniu firm zagranicznych, albo przybyłych z dalekich stron Polski (pracowały niemal całą dobę), kto nie zastanowił się wcześniej nad koncepcją manipulacji surowca budził się z uprzątaniem z drewna powierzchnią.

Drewno z lasów niepaństwowych trafiło w większości za granicę. Ceny netto (wartość surowca minus koszt usługi pozyskania i zrywki) kształtowały się w granicach od 60 do 100 zł za m sześć. za drewno stosowe (użytkowe) i od 120 do 180 zł za m sześć. za drewno wielkowymiarowe.

Nie wszystkie zdewastowane drzewostany zostały uprzątane. Łączna powierzchnia takich drzewostanów wynosiła na koniec 2020 r. około 246 ha, w tym w nadzorze powierzonym nadleśniczym 170 ha, a nadzorowanych bezpośrednio przez starostów 76 ha. Największa powierzchnia nieuprzątanych drzewostanów zakwalifikowanych do wykonania zrębów sanitarnych pozostała w Nadleśnictwie Ryteł – ok. 130 ha. Podane liczby dotyczą drzewostanów, wobec których wydana została decyzja starosty na ich usunięcie. Część powierzchni (trudno dostępnych) – około 13 ha – właściciele pozostawili do naturalnej sukcesji.

Realizacja odnowień i ich jakość

Otwarcie się rynku zrębek energetycznych spowodowało, że uprzątanie powierzchni z gałęzi i odpadów pozrębowych stało się łatwiejsze i mniej kosztowne. Zbieraniem biomasy zajmowały się zakłady usług leśnych, dysponujące forwaderami lub przyczepami zaopatrzonymi w żurawie, natomiast zrębkowaniem, a często także wywozem, firmy posiadające specjalistyczny sprzęt (rębaki),

Także w lasach niepaństwowych podjęto próbę uzyskania odnowień naturalnych. Las prywatny w nadzorze Nadleśnictwa Czersk

związane umowami z odbiorcami zrębek energetycznych. W takich sytuacjach właściciel lasu najczęściej nie ponosił kosztów zabiegu agromelioracyjnego. Za wykonaną usługę surowiec oddawany był nieodpłatnie. Trudności z takim rozwiązaniem mieli właściciele zniszczonych niewielkich kompleksów leśnych położonych pośród pól, z trudnym dojazdem, niewielką masą odpadów, będących w dużej odległości od dużych powierzchni zniszczeń. Niektórzy z właścicieli pozyskiwali tradycyjnie każdy kawałek drewna na własne potrzeby, na cele opałowe, a chrust był zrębkowany lub pozostawał na powierzchni nierozdrobniony.

Przygotowanie gleby pod odnowienia niemal w 100 proc. odbywało się i nadal odbywa z użyciem pługa dwuodkładnicowego, jako czynność zlecana zakładom usług leśnych lub wykonywana we własnym zakresie, sprzętem prywatnym, wdzierżawianym od nadleśnictw lub wypożyczanym od starostw. Do końca 2020 r. prywatni właściciele odnowili 1523 ha, to jest 47,8% powierzchni zniszczonych przez nawałnicę (uprzętniętych z dotacją funduszu leśnego), w tym 1471 ha (55% zniszczonych) w nadzorze powierzonym nadleśniczemu i 52 ha (10% zniszczonych) w nadzorze bezpośrednim starostów (tab. nr 2).

Skład gatunkowy upraw jest najczęściej uproszczony, w stosunku do tego, co

praktykujemy w Lasach Państwowych, pomimo doradztwa, a często także przygotowywania szkiców odnowieniowych przez służbę leśną. Jest to wynikiem decydowania się przez właścicieli lasów na zakup najtańszych sadzonek, głównie sosny jednorocznej, ewentualnie brzozy, rzadko kiedy wzbogacania upraw innymi gatunkami domieszkowymi. Należy dodać, że nie wszystkim nadleśnictwom udało się zabezpieczyć materiał sadzeniowy na potrzeby nadzorowanych lasów niepaństwowych. Podczas największego deficytu, w latach 2019 i 2020, prywatni właściciele kupowali sadzonki z odległych szkółek spoza toruńskiej dyrekcji. Sadzenie prowadzone było i jest często z udziałem członków rodzin, znajomych, ale także zlecane zakładom usług leśnych. Jednocześnie po posadzeniu lasu właściciele wysyłali (czynią to nadal) do starostw informacje o dokonaniu odnowienia zniszczonego przez huragan drzewostanu. Informacje te mają zarazem charakter wniosków o dotację na ten cel z budżetu państwa, zgodnie z art. 12, ust. 1 ustawy o lasach.

Z informacji uzyskanych od nadleśniczych sprawujących nadzór nad lasami niepaństwowymi oraz bezpośrednio ze starostw nakielskiego i sępoleńskiego wynika, że odnowienia powierzchni pohuraganowych w lasach niepaństwowych powinny się zakończyć w 2023 r.,

choć niektórzy właściciele warunkowali dotrzymanie ustawowego terminu odnowienia uzyskaniem na ten cel dotacji z budżetu państwa.

Refleksje końcowe

Bardzo korzystną, z punktu widzenia tempa i zakresu wykonanych prac na terenach kłęski z 2017 r., była decyzja o przyznaniu środków z funduszu leśnego na usunięcie drzewostanów zniszczonych w wyniku huraganu. Trzeba jednak zauważyć, że 246 ha, na które starostowie wydali stosowne decyzje, pozostało nieuprzętniętych i najprawdopodobniej takimi pozostanie. Problemem dla beneficjentów pomocy stała się w pewnym momencie próba ściągnięcia przez urzędy skarbowe podatku od uzyskanych dotacji. Ostatecznie jednak minister finansów dwukrotnie (2018 i 2019 r.) wydał rozporządzenia o anulowaniu takiego rozliczenia.

Pomoc państwa, poprzez ARiMR, na odtworzenie zniszczonych lasów, w wysokości 2 tys. zł /ha, była mocno ograniczona krótkim terminem składania wniosków, który trwał praktycznie tylko jeden miesiąc od wydania rozporządzenia, a z pomocy skorzystać mogli jedynie producenci rolni, choć nie tylko ta grupa jest właścicielem zniszczonych lasów.

Ze względu na niedostępność zdewastowanych przez nawałnicę powierzchni

Tab. 2. Odnowienia w lasach nie stanowiących własności skarbu państwa

Lp.	Nadleśnictwo nadzorujące / powiat	Powierzchnia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa (ha)	Całkowity rozmiar odnowień do wykonania (ha)	Odnowiono do końca 2020 r.		Zaplanowano do odnowienia (ha)			Do naturalnej sukcesji (ha)	Powierzchnia nieuprzętnięta (ha)
				(ha)	%	2021	2022	2023		
1.	Czersk	4665	451,0	300,0	66,5	97,0	54,0	0,0	2,3	7,5
2.	Gołębki	1971	114,0	40,0	35,1	30,0	44,0	0,0	3,6	18
3.	Przymuszewo	3892	1008,2	650,0	64,5	258,2	90,0	10,0		10,0
4.	Rytel	1036	600,0	165,0	27,5	150,0	150,0	135,0		130
5.	Szubin	496	10,0	0,0	0,0	4,5	3,5	2,0		4
6.	Tuchola	2464	193,3	130,5	67,5	32,7	30,2	0,0		0,0
7.	Woziwoda	1413	154,0	124,0	80,5	25,0	5,0	0,0		0,0
8.	Zamrzenica	2583	153,0	62,0	40,5	28,5	31,3	31,3	6,7	0,0
	RAZEM w nadzorze powierzonym LP	18520	2683,5	1471,4	54,8	625,9	408,0	178,3	12,6	169,5
1.	Powiat nakielski	2623	360	30	8,3	50	200	60		25
2.	Powiat sępoleński	2246	141,0	22	15,6	21,5	30	30		51
	RAZEM w nadzorze starostw	4869	501,0	52	10,4	71,5	230	90		76
	Powierzchnia LN ogółem	23389	3184,5	1523,4	47,8	697,4	638,0	268,3	12,6	245,5

leśnych oszacowanie wielkości szkód w drzewostanach było wówczas bardzo trudne. Z rozmów z właścicielami lasu i leśniczymi ds. lasów niepaństwowych wynikało, że zdarzały się niedoszacowania i przeszacowania powierzchni uszkodzonych drzewostanów. Obecnie (w 2021 r.) wojewodowie uruchomili kolejne środki na przywracanie zniszczonych lasów, ale kwalifikacja beneficjentów, wysokość i zakres (bieżące, czy wcześniej wykonane odnowienia) dofinansowania budzi wiele wątpliwości, a nawet brak zgody na przyjęte rozwiązania.

Drewno z nieuprzętniętych dotychczas powierzchni kłęskowych straciło praktycznie wartość użytkową, a nawet opałową. Zainteresowanie właścicieli jego pozyskaniem w obecnej chwili

i przygotowaniem powierzchni do odnowienia drastycznie spadło. Starostowie wysyłają obecnie upomnienia wszystkim, którym wydali decyzje na wykonanie zrębów sanitarnych nie zakończone odbiorem uprzętniętej powierzchni. Trzeba też nadmienić, że na część gruntów złożono wnioski o przekwalifikowanie z leśnych na rolne, jest to wielkość rzędu kilkudziesięciu hektarów. Wielopokoleniowa konieczność dbałości o las, bez korzyści finansowych, wynikających z jego posiadania, nieszczególnie motywuje te pierwsze pokolenia do rzetelnego, zgodnego ze sztuką, kosztownego zakładania upraw leśnych.

Z całą pewnością powiedzieć można, że oko cieszą odnowione już powierzchnie. Choć skład upraw jest cza-

sami uproszczony, ci właściciele, którzy emocjonalnie, rodzinie, od pokoleń są związani ze swoimi lasami, przywrócili młode pokolenie z wielką starannością i dbałością o jakość sadzenia. Wielu zrobiło to własnymi siłami i własnymi rękoma, a jest to najbardziej widoczne w Borach Tucholskich.

Wielkie uznanie należy się pracownikom nadleśnictw nadzorującym lasy niepaństwowe za ogromną pracę, którą wykonali przy odbiórkach drewna i udzielając pomocy przy zagospodarowaniu zdewastowanych lasów. Wielu właścicieli z dużą atencją i sympatią wyraża się o leśnikach i pomocy Lasów Państwowych w procesie odbudowy lasów, także tych nie stanowiących własności skarbu państwa. ■

Przypisy końcowe

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. 2017 poz. 1640)

² Decyzja nr 230 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 6 września 2017 r. w sprawie ustalenia obowiązków spoczywających na dyrektorach regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych w zakresie udzielania pomocy wojewodom w wywiązywaniu się przez nich z obowiązku, określonego Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.